

Länsstyrelsen
GOTLANDS LÄN

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0340083 Grausne källmyr

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontakter Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges.

Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man från i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet.

Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen.

Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Begreppsförklaringar Natura 2000

SPA - Område som genom regeringsbeslut klassificerats som särskilt skyddsområde i enlighet med EU:s fågeldirektiv (2009/147/EEG).

pSCI - Område som är föreslaget av regeringen, men ännu ej antaget av EU-kommissionen.

SCI - Område som, i den biogeografiska regionen eller de biogeografiska regionerna det tillhör, väsentligt bidrar till att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos någon av livsmiljöerna i bilaga 1 i art- och habitatdirektivet eller någon av arterna i bilaga 2 i samma direktiv. Områden som kan bidra till att nätverket Natura 2000 blir sammanhängande och som väsentligt bidrar till bibehållandet av den biologiska mångfalden inom den biogeografiska regionen eller de biogeografiska regioner (kontinental, boreal, alpin, marin östersjön och marin atlantisk) som avses.

SAC – Område av gemenskapsintresse (SCI) som av regeringen med stöd av MB (Miljöbalken) 7 kap. 28 § förklarats som särskilt bevarandeområde.

Gynnsamt bevarandetillstånd

En arts bevarandestatus anses gynnsam när:

- populationsutvecklingen visar att arten på lång sikt kommer att förbli en del av sin livsmiljö
- dess naturliga utbredningsområde inte minskar och sannolikt inte heller kommer att minska
- tillräckligt mycket livsmiljö finns för att arten ska bibehållas på lång sikt.

En naturtyps bevarandestatus anses gynnsam när:

- dess naturliga utbredningsområde och de ytor den täcker är stabila eller ökande
- de strukturer och funktioner som krävs för att livsmiljön ska bibehållas finns kvar under överskådlig framtid
- bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam.

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0340083 Grausne källmyr

Kommun: Gotland

Områdets totala areal: 18,7 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2018-12-01

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2018-12-20

Markägarförhållanden: Privata

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1995-12-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6410 - Fuktängar

7210 - Agkärr

7220 - Kalktuffkällor

7230 - Rikkärr

9010 - Taiga

9070 - Trädklädd betesmark

1014 - Smalgrynsnäcka, *Vertigo angustior*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

---Prioriterade bevarandevärden---

Inom Natura 2000-området Grausne källmyr är de prioriterade bevarandevärdena områdets; Fuktängar (6410), Agkärr (7210), Kalktuffkällor (7220), Rikkärr (7230), Trädklädd betesmark (9070) och Taiga (9010).

Det är prioriterat att bevara den flora och fauna som är typisk för de ovan nämnda naturtyperna.

Det är vidare prioriterat att bevara en botaniskt intressant källmyr, samt säkerställa områdets hydrologi för ett långsiktigt bevarande av de utpekade naturtyperna och de till naturtyperna knutna arterna.

---Motivering---

Grausne källmyr är ett område med en rik källmyrsflora med höga botaniska värden. Området ingår i Myrskyddsplan för Sverige där landets mest skyddsvärda våtmarker finns upptagna.

---Prioriterade åtgärder---

Återinförelse av bete för att förhindra igenväxning. Förhindra att områdets hydrologi och hydrokemi påverkas negativt av dränerande åtgärder i våtmarken, i dess närmaste omgivning samt i tillrinningsområdet i övrigt. Vid ogynnsam täckningsgrad av igenväxningsvegetation sker i första hand manuell underhållsröjning (försiktig naturvårdsinriktad röjning, gallring, plock- och luckhuggning vid behov).

Beskrivning av området

Grausne källmyr ligger i östra delen av Lickershamn, nedanför västra Gotlands mäktiga kustklint. Området utgörs av ett skogbevuxet klintparti samt en våtmark nedanför klinten. Områdets övre delar ligger ovanför klinten på en höjd av fyrtiofyra meter över havet. Myrens nedre delar ligger på en höjd av endast elva meter över havet. Myrområdet ligger dessutom nedanför stormstrandvallen till den forna sötvattenssjön Ancylussjön. Mellan myren och Ancylussjön ligger ett omfattande parti med strandklapper. Myrens övre delar sluttar mycket brant. Här tränger grundvatten fram i ett antal källor, där flera bildar bäckar som slingrar sig ner i myren. Nedanför källorna breder rik källmyrvegetation ut sig. Kärret planar här ut och övergår i de nedre delarna i täta bestånd av trubbtåg och ag. Vegetationen runt källorna är rik och dominerad av mossor, med störst utbredning av de två ovanliga mossorna klotuffmossa och kamtuffmossa. Kärrbryum är vanlig liksom källmossa. I en av bäckarnaförekommer källnate och kransalger. I källkärret växer axag, knappag, blåtåtel, hirsstarr, ängsstarr, näbbstarr, kärrlilja, majviva, tätört, fjälltätört, storsileshår, brun ögontröst, kärrknipprot, luktsporre, ängsnycklar, vaxnycklar, blodrot, smalfräken, kärrsälting, ängsvädd och kustarun. I bottenskiktet växer guldspärrmossa, kalkkammosa, späd skorpionmossa, kärrbryum och stor fickmossa. Kärret hyser en mindre förekomst fransvitmossa. När den förra bevarandeplanen för området fastlogs (2005) betades delar av området, men inte hela och igenväxning påtalades redan då som ett problem. Idag föremommer inget bete alls i området. Igenväxningen medför en tjock gräsfilt av blåtåtel, knappag och piggrör, vilket missgynnar mossfloran, som redan 2005 var fattig i obetade delar av området. Avsaknaden av bete leder också till igenväxning av öppet vatten vid bäckar och källor, och känsliga arter som källnate hotas att slås ut. Återinfört bete skulle vitalisera både fält- och bottenskiktet. I trubbtågekärret dominerar trubbtåget helt. Vanliga är axag, älvväxing, blåtåtel, hirsstarr, kärrfräken, blodrot och i bottenskiktet kalkkammosa, guldspärrmossa, stor fickmossa, fetbålmossa, kärrbryum, kärrspärrmossa och späd skorpionmossa. Grausne källmyr ligger på mark med blekeutfällning. Myren genomströmmas av ytligt grundvatten vilket gör att källmyrvegetationen är synnerligen välutvecklad. Den skogklädda klintbranten har ett rikt inslag av gran, på grund av god tillgång på näring och markvatten i slutningen.

Vad kan påverka negativt

---Igenväxning---

Det mest påtagliga hotet mot de biologiska värdena är igenväxning. En stor andel av områdets utpekade bevarandevärden är helt beroende av att näringsfattiga förhållande råder. Hävdgynnade

arter missgynnas och konkurreras ut vid förändrade näringsförhållanden till följd av ökad kvävedeposition och andra luftburna föroreringar samt surt nedfall, vilket bidrar till förändrad artsammansättning och ökad igenväxning. När denna bevarandeplan skrivs har bete inte förekommit i Grausne källmyr på många år, vilket påverkar både den typiska källkärrsfloran och områdets karaktär negativt.

---Högt betestryck---

Området betas inte när denna bevarandeplan skrivs, men negativ påverkan av för högt betestryck tas ändå upp här då införsel av bete kan övervägas i området för att förhindra igenväxning. Medan ett måttligt, extensivt bete är positivt kan ett alltför intensivt bete med tillhörande tramp och slitage skada och missgynna rikkärrets vegetation och källor. Om bete införs bör det vara väl anpassat efter områdets förutsättningar (se "Bevarandeåtgärder").

Användning av avmaskningsmedel som innehåller makrocykliska laktoner (där avermectinerna ingår) utgör ett hot mot den dynglevande insektsfaunan och kan påverka hydrokemin i våtmarkerna och deras ingående arter. Tillskottsutfodring av betesdjuren ger en indirekt näringstillförsel till marken och våtmarkerna och missgynnar den konkurrenssvaga floran.

---Ingrepp och störning---

Kraftiga ingrepp och störning är ett hot mot områdets naturtyper och arter. Framförandet av fordon i terrängen kan skada våtmarkernas vegetation. Gödsling, kalkning eller insådd av för naturtypen främmande arter har en negativ inverkan på områdets biologiska värden. Alla former av produktionsinriktat skogsbruk till exempel avverkning, gallring, markberedning, dikning eller plantering utgör ett hot mot området.

---Påverkan på hydrologi och hydrokemi---

Alla typer av dränerande åtgärder (inklusive markavvattningsföretag och dämning), t.ex. täktverksamhet, dikning, körning och andra markavvattande åtgärder påverkar hydrologi och hydrokemi, vilket kan ge konsekvenser på vegetation och torvbildning samt torvnedbrytning. Effekterna av dränerande åtgärder kan vara uttorkning, ökad igenväxning och erosion.

Eftersom våtmarker även påverkas av kvaliteten på tillrinningsområdet, kan hydrologiska effekter långt utanför våtmarken ha en negativ effekt på bevarandestatusen, något som bör beaktas för Grausne källmyr där Natura 2000-området gränsar till tätt bebyggd mark på den sida som vetter mot havet. Negativa effekter kan uppstå genom t.ex. genom störningar i tillrinnings- och avrinningsmönstret i våtmarkerna. Rikkärr och agkärr uppträder på platser i naturen där närsaltsnivåerna är naturligt låga. Hydrologiska ingrepp i våtmarker, såsom exempelvis dränerande dikningar leder ofta till att torv oxiderar vilket i sin tur medför att närsalter frigörs. En ökad närsaltsbelastning gynnar en rad arter på bekostnad av karaktärsarter och typiska arter för områdets ingående naturtyper.

---Övergödning och försurning---

En stor andel av områdets utpekade bevarandevärden är helt beroende av att näringsfattiga förhållande råder. Hävdgynnade arter missgynnas och konkurreras ut vid förändrade näringsförhållanden till följd av ökad kvävedeposition och andra luftburna föroreringar samt surt nedfall, vilket bidrar till förändrad artsammansättning och ökad igenväxning. Försurning innebär att pH-värdet sjunker. När det sker i miljöer som rikkärr och kransalgsjöar får kalcium sämre förmåga att binda fosfat, vilket leder till ökad växtnäringstillgång och en förändring av vegetationssammansättningen. Särskilt brunmossor påverkas negativt av försurning eftersom de är beroende av kväve i form av nitrat, ett ämne som minskar vid låga pH-värden. Ohävdade kärr löper störst risk att drabbas negativt av försurande ämnen och ökad växtnäringstillgång.

Bevarandeåtgärder

- Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för naturvårdsinriktade ändamål som skötsel och förvaltning av det berörda området (7 kap. 28 a § miljöbalken).
- Området ligger inom Riksintresse för Naturvård.
- Området ligger inom Riksintresse för Friluftsliv.
- Området är skyddat som naturreservat.

---Bete---

Natura 2000-området betas inte alls när denna bevarandeplan skrivs. Ett återinfört bete är önskvärt, då ett tillräckligt betestryck är nödvändigt för att hindra igenväxning och bevara områdets naturvärden. Betesdjurens bete och tramp hindrar i viss utsträckning föryngringen av vedväxter och har en positiv effekt på många växters förmåga att gro. Då ett alltför intensivt bete kan vara skadligt för trampkänsliga miljöer i rikkärren behöver betet vara anpassad efter lokalens förutsättningar med väl genomtänkta riktlinjer med avseende på hävdregim och hävdtyp, inklusive val av betesdjur och omfattning av hävd samt en kritisk gräns för effekt från tramp för att dess ingående arter inte ska missgynnas. Under torrår kan området förväntas betas intensivare vilket kan leda till att mer omfattande trampsador uppkommer i rikkärret. Betestryck och trampsador kan därmed antas öka med ökande temperaturer och minskad nederbörds mängd. Stödutfodring liksom avmaskning i förebyggande syfte, så kallad strategisk avmaskning, bör undvikas. Avmaskningen skall skötas utanför naturbetesmarken och avmaskningsmedel som innehåller makrocycliska laktoner (där avermectinerna ingår) får ej användas.

---Underhållsröjning---

Naturvårdsröjningar kan ske vid behov för att förhindra igenväxning. Uppslag av träd och buskar röjs bort i våtmarkerna.

I den trädklädda betesmarken bör en karaktär av traditionellt skogsbete eftersträvas, med flerskiktad och luckig skog och väl utvecklade bryn. Manuell underhållsröjning föreslås vid uppslag av träd och buskar som ratas av betesdjuren. Naturvårdsröjningar bör göras genom försiktiga naturvårdande glänt- och plockhuggningar för att den trädklädda betesmarken ska ha den önskade karaktären av en flerskiktad och luckig skog med väl utvecklade bryn. Gamla träd och död ved bör alltid bevaras för att öka andelen död ved i olika nedbrytningsstadier. Röjningen bör i första hand ske manuellt. Röjningsrester tas bort, alternativt eldas upp på plats.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**6410 - Fuktängar**

Areal: 0 ha. Arealen ej fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 0,1 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

En liten fuktäng finns i områdets sydvästra del.

Generell beskrivning

Naturtypen utgörs av våta gräsmarker på jordar med stort inslag av kalk, lera eller torv. Krontäckning av träd och buskar är låg, 0-30%, och inte av igenväxningskaraktär. I typen ingår både ohävdade och hävdade marker nedanför trädgränsen. Två undertyper finns: a) Fuktängar på neutrala till alkaliska, kalkrika jordar med ett varierande vatteninnehåll, ofta relativt artrika. Här ingår bland annat "kalkfuktängen". b) Fuktängar på surare jordar, ibland torvrika, med blåtåtel, tåg- och starrarter. Typen varierar beroende på hävd och hävdintensitet. För upprätthållande av gynnsam bevarandestatus bör objektets hävdhistoria vara vägledande för den fortsatta skötseln. Fuktängar med lång hävdkontinuitet och hävdgynnade naturvärden är beroende av fortsatt skötsel i form av slåtter eller bete samt röjning av igenväxningsvegetation för att naturtypen skall kunna bibehålla gynnsam bevarandestatus. För vissa varianter av naturtypen krävs återkommande översvämningar.

Bevarandemål

Arealen av Fuktängar (6410) ska vara minst 0,1 hektar.

Fuktängen hävdas årligen genom bete och en tydligt hävdpräglad markvegetation förekommer. Fuktängen har tillräcklig markfuktighet och en naturlig hydrologi, vilket kan innebära återkommande översvämningar. Miljön är öppen och täckningsgraden av träd och buskar är låg. Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödsling (förutom från betande djur). Betsdjuren hålls så långt som möjligt fria från avmaskningsmedel som innehåller makrocycliska laktoner (där avermectinerna ingår) eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan.

En för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva, och negativa indikatorarter förekommer inte heller eller i mycket liten omfattning. Typiska arter, karaktärsarter och hävdgynnade arter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar eller trivialisering.

Bevarandetillstånd

Icke gynnsamt, igenväxning pågår.

7210 - Agkärr

Areal: 1,5 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 1,4 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

I Grausne källmyr förekommer agkärr i de nedre delarna av våtmarken, där källmyrsvegetationen övergår i täta bestånd av trubbtåg och ag.

Generell beskrivning

Naturtypen utgörs av kalkrika kärr, sjöpartier eller annan fuktig mark med gotlandsag. Naturtypen bildas i grunda kalkrika kärr, sjöpartier eller stränder men utgör ibland ett successionsstadium av blöta, igenväxande rikkärr som lämnats utan hävd. Ag förekommer i allt från smärre bestånd i vegetationsmosaiker med en artrik och lågvuxen rikkärrsvegetation till närmast ensartad dominerande bestånd av ag. Både öppna och trädklädda agkärr förekommer. I trädklädda agkärr med lång kontinuitet i trädsiktet bör skogsbruk undvikas eller bedrivas med stor naturvårdshänsyn.

Förutsättningarna för gynnsam bevarandestatus är flera, bl.a. intakta hydrologiska förhållanden och en opåverkad hydrokemi. Detta inkluderar att torv inte oxideras som en följd av antropogena ingrepp utan endast som en följd av naturliga förändringar. Karaktärsarten ag och typiska arter som höstspira, ängsnycklar, bläddror *Utricularia* spp., korvskorpionmossa och kransalger *Chara* spp. indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen med avseende på näringsbelastning och hydrologisk stabilitet. Massuppträdande av bunkestarr, älgört, svärdslilja och viden *Salix* spp. som betraktas som negativa indikatorarter i agkärr indikerar hydrologisk påverkan och förhöjd kvävestatus.

Bevarandemål

Arealen av agkärr (7210) ska vara ca 1,4 hektar. Agkärrets utbredning bör inte öka på bekostnad av rikkärren, dvs en igenväxning av kärren med ag bör undvikas.

Intakta hydrologiska förhållanden råder med opåverkad hydrokemi i såväl våtmarken som tillrinningsområdet. I myrvidden dominerar och uppträder ensartade bestånd av ag över stora arealer (alternativt i vegetationsmosaiker med artrik och lågvuxen rikkärrsvegetation).

En tydlig vegetationszonering förekommer till följd av säsongsmässiga fluktuationer i vattenstånd. Karaktärsarten ag och typiska arter som höstspira, ängsnycklar, bläddror *Utricularia* spp., korvskorpionmossa och kransalger *Chara* spp. dominerar fält- och bottensikt i våtmarken. Förekomsterna av karaktärsarten och de typiska arterna är varaktiga och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar. Inga massuppträdanden av bunkestarr, älgört, svärdslilja och viden *Salix* spp. förekommer.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

7220 - Kalktuffkällor

Areal: 0 ha. Arealen ej fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 0,1 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

I Grausne källmyr förekommer kalktuffkällor i områdets centrala delar.

Generell beskrivning

Kalktuffkällor är källor med hårt vatten där kalktuffbildning pågår. Naturtypen förekommer både i jordbruksmark, skogsmark och kan vara en del av ett större myrkomplex. Dessa källor är oftast små med en vegetation dominerad av mossor, speciellt tuffmossor (*Palustriella* spp.). I habitatet ingår både källmiljöer som är solexponerade och miljöer som är beskuggade av träd- eller buskskikt. Krontäckningen kan variera mellan 0-100%. Källmiljöerna har en särpräglad flora och fauna som varierar beroende på mineralsammansättning och krontäkningsgrad.

Bevarandemål

Arealen av Kalktuffkällor (7220) ska vara minst 0,1 hektar.

Intakta hydrologiska förhållanden råder med opåverkad hydrologi och hydrokemi i såväl källorna som tillrinningsområdet. Naturtypen präglas av ständigt utströmmande kalkrik grundvatten och en ständigt tillförsel av kalkutfällningar samt pågående tuffbildning i källans direkta närhet och i källflöden. I källornas direkta närhet förekommer kalkinrustade typiska mossor, t.ex. tuffmossor *Palustriella* spp. Området hävdas (årligen) genom bete alternativt genom slåtter. Omfattande trampskador som missgynnar floran och faunan förekommer inte. Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödsling.

En för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva och/eller negativa indikatorarter förekommer inte eller i mycket liten omfattning. Typiska arter och karaktärarter av kärlväxter och mossor förekommer rikligt i fält- och bottenskikt.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

7230 - Rikkärr

Areal: 3,2 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 3 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Större delen av våtmarksarealen i Grausne källmyr består av rikkärr, med en rik källkärrsvegetation. Området betas i dagsläget inte och har heller inte gjort det på många år, och våtmarken är därför under igenväxning. Igenväxningen leder till en för tjock grässvål vilket missgynnar bland annat den för naturtypen typiska mossfloran, att öppet vatten försvinner vid bäckar och källor vilket tränger ut arter knutna till sådana miljöer, och en ökad utbredning av ag (vilket leder till en övergång från artrika rikkärr till mer artfattiga agkärr).

Generell beskrivning

Naturtypen utgörs av öppna eller skogklädda, mineralrika och torvbildande kärr som är minerotrofa, det vill säga får ständig tillförsel av mineralrikt vatten från omgivningen. pH-värdet i rikkärr är högre än i andra myrtyper, vanligen pH6 eller högre. Rikkärr är inte rika på näring som namnet antyder, utan på mineraler i form av höga halter av baskatjoner, främst kalcium men även järn eller magnesium. Rikkärr där pH-värdet överskrider pH7 och där kalkhalten är mycket hög klassas som extremrikkärr.

Rikkärrsvegetationen är artrik och domineras av halvgräs och örter, bl.a. orkidéer. Bottenskiktet byggs upp av så kallade brunmossor eller i vissa fall vitmossor. Bra indikatorarter för rikkärr är t.ex. späd skorpcionmossa, gräsull och tagelsäv. Bra indikatorarter för extremrikkärr är t.ex. axag, kärrknipprot, tuffmossor eller en hög täckningsgrad av späd skorpcionmossa.

Rikkärren är blötare än kalkfuktängar och skiljer sig från dessa genom att vara mer lågvuxna när de är obetade och genom att oftast ha djupare torv, större dominans av halvgräs samt en hög andel och mångfald av mossarter. Många av rikkärren, särskilt i södra Sverige, har traditionellt hävdats genom ängsbruk och betesdrift vilket har påverkat vegetationens sammansättning. När hävden upphört har flertalet växt igen till sumpskog. Både öppna och trädklädda rikkärr inkluderas i habitatet, vilket kan ha en krontäckning av 0-100 %.

Bevarandemål

Arealen av Rikkärr (7230) ska vara minst 3,0 hektar.

Intakta hydrologiska förhållanden råder med opåverkad hydrokemi i såväl våtmarken som tillrinningsområdet. En för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva. Negativa indikatorarter förekommer inte eller i mycket liten grad. Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödsling (förutom från betande djur). Bete förekommer i området, och betesdjuren hålls så långt som möjligt fria från avmaskningsmedel som innehåller makrocycliska laktoner (där avermectinerna ingår) eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan och kan påverka hydrokemin. Typiska arter och karaktärsarter av kärlväxter och mossor förekommer i fält- och bottenskiktet.

Bevarandetillstånd

Icke gynnsamt, på grund av igenväxning.

9010 - Taiga

Areal: 12,2 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 2,4 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Taiga utgör större delen av natura 2000-området Grausne källmyr. Skogen ligger i ett brant sluttande klintparti. Här tränger grundvatten fram, som rinner ner i myren nedanför och bidrar till god tillgång på näring och vatten i branten. Detta har lett till ett rikt inslag av gran i skogen, något som är mindre vanligt i taiga på Gotland.

Generell beskrivning

Naturtypen förekommer i boreal till boreonemoral zon på torr till blöt och näringsfattig till näringsrik mark. Men trots variationen omfattar taigan till övervägande del skogar belägna på surare och näringsfattig mark på moräner eller glacifluviala sediment. Taiga utgör majoriteten av barrskog i den boreala regionen och är vitt spridd över den.

Taigan betecknas normalt som urskogsartad skog, naturskog eller skog med naturskogsqualiteter. Med naturliga, gamla skogar menas skogar som har kvar en stor del av den naturliga skogens artsammansättning, åldersvariation och ekologiska funktion. Dessa skogar kan ha en viss mänsklig påverkan genom exempelvis plockhuggning och bete, men de har aldrig omfattats av kalavverkningar. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. I en taigaskog är trädsiktets krontäckningsgrad normalt 30-100% och utgörs av gran, tall, björk, asp, rönn och sälg, men även små inslag av andra inhemska träslag kan förekomma tex ek, bok och på fuktigare mark al. Naturtypen innefattar dessutom brandfält och stornfällningar, och dessa har ofta en lägre krontäckning. En taigaskogs hydrologi är inte under stark generell påverkan från markavvattning.

Taigan kan betraktas som en serie skogstyper med sinsemellan olika sammansättning och naturvärden beroende på abiotiska faktorer såsom markfuktighet och lokalklimat. En betydande del av taigan har i ett naturtillstånd påverkats av storskaliga dynamiska krafter, främst i form av brand men även översvämningar, väderfenomen och påverkan genom insekts- och svampangrepp. Ibland kan en skogstyp övergå i en annan typ genom störning eller succession, t ex då lövbrännor etableras efter brand i barrskog för att sedan övergår i bland- eller barrskog, eller då gran får ökad utbredning i tallmiljöer som inte brunnit på länge. Inom naturtypen västlig taiga kan nämnas flertalet undergrupper av skog, nämligen: granskog, tallskog, blandskog, triviallövskog samt kalmare och glest beskogad mark med mycket död ved efter störning (ex. brandfält) och mark i naturliga successionsstadier efter störning, (t.ex. barr-, löv- eller blandbrännor).

Gotland hyser den största sammanhängande arealen av kalkbarrskog dominerad av tall. Kalkbarrskogen är rik på örter, gräs och halvgräs, örbräken och begynnande inslag av ris är mycket vanliga där betet upphört sedan länge. Dessa skogar är ibland öppna men ofta stadda i igenväxning; enbuskar tättnar och trädförnyringen har ökat efter betets frånvaro. På ön finns även taigatypskogarna hållmarkbarrskog och alvarskog.

Taigan hyser en rad hotade arter bland fåglar, mossor, lavar, svampar och evertrebrater. Många av dessa arter är beroende av lång skoglig kontinuitet, gamla träd, flertalet trädarter, död ved, brandfält och förekomsten av olika skogliga successionsstadier. Torra och varma kalktallskogar har på Gotland visat sig hysa en mycket intressant fjärils- och skalbaggsfauna med många rödlistade arter. Bland rödlistade kärlväxter som ofta växer torrt på tunna jordar kan nämnas röd skogslilja, alpnycklar, tovsippa, nipsippa och alvarstånds. Bland förnasvampar

är olika jordstjärnor mycket karaktäristiska, t.ex sträv jordstjärna samt andra speciella röksvampar som vit stjälröksvamp. Bland mykorrhizasvampar som kan växa i torr tallskog bör nämnas tex svartgrön spindelskivling, tallvaxskivling, vinriska och lilaköttig taggsvamp.

Bevarandemål

Arealen av taiga (9010) ska vara minst 2,4 hektar. Arealen av taiga kan nedanför klinten tillåtas minska som följd av mer utbrett bete i området, om detta på sikt medför att delar av skogen istället klassas som trädklädd betesmark (skogsbete).

Ett påtagligt inslag av gamla granar och tallar, grova träd samt död ved i form av torrträd, torrakar och lågor ska förekomma. Stående och liggande död ved av olika trädslag och i olika nedbrytningsstadier ska förekomma rikligt. Skogen ska vara flerskiktad. Skogen utvecklas i huvudsak genom naturlig dynamik och naturliga störningsprocesser, så som självföryngring och att trädindivider dör av naturliga orsaker, stormfällning, insektsangrepp, översvämningar och brand.

Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödsling (förutom från betande djur). Om betesdjur förekommer, eller vid ett eventuellt återinförande av betesdjur, hålls de så långt som möjligt fria från avmaskningsmedel som innehåller makrocycliska laktoner (där avermectinerna ingår) eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan.

En naturlig artsammansättning förekommer med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva. Typiska arter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

9070 - Trädklädd betesmark

Areal: 1,8 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 11,7 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Den trädklädda betesmarken i Grausne källmyr ligger nedanför klinten, i den nordvästra lägst belägna delen av området. Skogen är betespräglad men betet har när denna bevarandeplan

skrivs upphört. Ett återinfört bete är önskvärt.

Generell beskrivning

Naturtypen trädklädd betesmark förekommer på fastmark som är torr till blöt och näringsfattig till näringsrik och inkluderar både hagmarker och skogsbeten. Träd- och buskskiktets krontäckningsgrad är 30-75% och utgörs av inhemska trädslag. Det är även andelen krontäckning som särställer naturtypen från annan betesmark. Naturtypen ska ha en lång hävdkontinuitet så väl som trädkontinuitet och inslag av gamla träd ska finnas. Utmärkande är en stor variation i åldern på träden och de frekventa gläntorna. Trädklädd betesmark förekommer i alpin, boreal och kontinental biogeografisk region och av den totala andelen inkluderad i Natura 2000 återfinns 70 % i Sverige.

Hagmarkerna respektive skogsbetena kan delvis betraktas som två olika undertyper av trädklädd betesmark, men gränsen mellan dem är ibland otydlig och historiskt har de haft stora likheter. Hagmarkerna är relativt öppna, trädklädda marker som har ett artrikt busk- och trädskikt, och det är inte ovanligt att de delvis har en historik med ängsbruk. Trädskiktet domineras normalt av lövträd. Skogsbetena är skogar som är tydligt påverkade av bete och där en beteskontinuitet finns. Skogsbeten förekommer i större delen av landet, är starkt varierade beroende på den skogstyp som dominerar i området och kan förekomma i både barr- och lövskog. De kan också utgöra dungar av skog i en för övrigt öppen hagmark.

Artsammansättningen i trädklädd betesmark varierar beroende på geografisk belägenhet och markens produktionsförmåga. Hagmarkerna på Gotland är antingen dominerade av lövträd, ofta ask, ek och alm, eller av en blandad sammansättning av gran, tall, en och lövträd. I den betade skogen på Gotland dominerar barrträd, då främst tall. Enbuskar och hassel utgör de mest frekventa arterna i buskskiktet på ön medan fältskiktet till stor del består av arter som är knutna till högre ljus- och värmetillgång än vad som är tillgängligt i tät skog. Trädklädd betesmark är en av de mest artrika naturtyperna inom den boreala biogeografiska regionen, det finns många hotade arter av evertebrater, kärlväxter, lavar och svampar i naturtypen och många är kopplad till gamla träd och död ved.

Bevarandemål

Arealen av Trädklädd betesmark (9070) ska vara minst 11,7 hektar.

Området har en tydlig betesprägel. Småskaliga naturliga processer, som t.ex. trädförnyring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning påverkar dynamik och struktur. Trädskiktet är olikåldrat och flerskiktat. Tall är det dominerande trädslaget.

Krontäckning varierar mellan tätare och glesare beskogad mark med gläntor och solinsläpp till markskikt och trädstammar. Gamla och/eller grova träd, torrträd, hålträd, blommande buskar av t.ex. slån och hagtorn, samt död ved i olika nedbrytningsstadier förekommer och fyller en viktig funktion och är en förutsättning för områdets biologiska mångfald i form av epifytiska lavar, svampar och insekter. Löpande skötsel i form av röjning av lövsly och tynne förekommer då betesdjuren inte förmår att hålla igenväxningen tillbaka. Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödsling (förutom från betande djur). Betesdjuren hålls så långt som möjligt fria från avmaskningsmedel som innehåller makrocycliska laktoner

(där avermectinerna ingår) eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan. Typiska arter, karaktärsarter och hävdgynnade arter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar.

Bevarandetillstånd

Icke gynnsamt, då betesmarkerna inte betas alls när denna bevarandeplan skrivs.

1014 - Smalgrynsnäcka, *Vertigo angustior*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Smalgrynsnäcka är en snäcka i familjen grynsnäckor som förekommer i ett brett spektrum av skogsmiljöer. Samtidigt är smalgrynsnäckan mycket specifik när det gäller valet av mikrohabitat. Den förekommer främst i lucker, något fuktig förna och är starkt beroende av stabila förhållanden i förmaskiktet – den klarar till exempel inte översvämningar. Under torrare perioder söker sig snäckan en bit ner i marken. På alvar och i torrängsmiljöer hittar man den i basen av tuvor under torrperioder. Smalgrynsnäckan är kalkgynnad.

Främst företrar smalgrynsnäckan glesa askdominerade lövkärr, där den företrädesvis återfinns i halvöppna partier, men arten förekommer även i relativt torr skog. På många av skogslokalerna hittar man den i branter och blockdominerade partier. På skogsdominerade lokaler är det viktigt att det finns träd vars löv erbjuder lättillgängliga kalkkällor i form av kalciumcitrat, som t.ex. lind, ask, lönn, hassel och sälg. Arten förekommer även i kalkrika betesmarker med svagt till måttligt betetryck, men försvinner om betetrycket blir för hårt. I torr betesmark hittar man ofta den i anslutning till fuktiga sänkor, strandbrinkar och i branter. På Öland och Gotland förekommer arten vida spritt i alvarmiljö. I östra Sverige finns dessutom flera förekomster på kalkpåverkade torrängar. I kalkrika områden kan smalgrynsnäckan även finnas i strandnära miljöer, t.ex. betade havssträndängar eller i anslutning till kustnära dynvåtmarker. En annan viktig miljö är rikkärr och kalkfuktängar.

Smalgrynsnäckan accepterar ganska täta bestånd av starr. Förekomst av enstaka högre örter som t.ex. älgört och hampflockel är inget problem, men uppstår täta bestånd av högväxta örter p.g.a. hög näringshalt brukar arten försvinna.

Spridningsförmågan hos smalgrynsnäcka kan på goda grunder antas vara starkt begränsad. Spridning kan ske över ganska stora avstånd, men av allt att döma i mycket begränsad omfattning. Avståndet för normal spridning torde ligga i storleksordning några få meter. Långdistansspridning sker förmodligen främst via större däggdjur (t.ex. rådjur) och fåglar.

Det allvarligaste hotet mot smalgrynsnäcka är utdikning, dränering och andra ingrepp som ändrar de hydrologiska förhållandena och leder till uttorkning av artens livsmiljöer. Arten kan påverkas negativt även av åtgärder utanför området om de leder till sänkt grundvattennivå eller ändrad hydrologi på lokalerna. Även igenväxning, som följd av exempelvis övergödning eller upphörd hävd som förändrar växtsamhällen, utgör ett hot mot arten. Då arten är kalkgynnad utgör försumning ett hot.

Bevarandemål

Smalgrynsnäcka (1014) ska förekomma i området. Området sköts på ett sätt som upprätthåller lämplig kvalitet med avseende på hydrologi samt förekomst av mikrohabitat.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

Dokumentation

Gärdenfors, U. et al. 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken.
Länsstyrelsen i Gotlands län. 1978. Förordnande om naturvårdsområde Grausne källmyr.
Länsstyrelsen i Gotlands län, 2005. Bevarandeplan för Natura 2000-område Grausne källmyr SE0340083
Martinsson, M. 1997. Våtmarker på Gotland. Länsstyrelsen i Gotlands län.
Martinsson, M. 2015. Agkärr. Länsstyrelsen i Gotlands län. Rapportnr. 2015:14.
Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska arter i habitatdirektivets bilaga 2, Smalgrynsnäcka *Vertigo angustior*, EU-kod: 1014.
Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1, Rikkärr (7230), Agkärr (7210), Fuktängar (6410), Trädklädda betesmarker (9070) och Taiga (9010).
Naturvårdsverket, 2006. Åtgärdsprogram för bevarande av rikkärr.

Lagtexter

Art- och habitatdirektivet, Rådets Direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, officiell svensk översättning, version 01.01.2007.
7 kap. 27-29 §§ Miljöbalken (1998:808).
15-17 §§ Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken.

Bilagor

Bilaga 1. Karta, utbredning av naturtyper inom Natura 2000-området Grausne källmyr.
Bilaga 2. Fynd av rödlistade arter i Natura 2000-området Grausne källmyr.

Bilaga 1. Karta över utbredningen av naturtyper inom Natura 2000-området Grausne källmyr

Bilaga 2. Fynd av rödlistade arter i Natura 2000-området Grausne källmyr

Denna lista innehåller data som hämtats från Artportalen 2018-11-13 (<https://www.artportalen.se/>). Det kan finnas rödlistade arter i området som nämns men inte återfinns här, detta beror då på att de inte har rapporterats i Artportalen från området.

Fåglar

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Crex crex</i>	Kornknarr	NT
<i>Sylvia nisoria</i>	Höksångare	VU

Kärlväxter

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Anacamptis pyramidalis</i>	Salepsrot	NT
<i>Carex hostiana</i>	Ängsstarr	NT
<i>Cirsium acaule</i>	Jordtistel	NT
<i>Euphrasia salisburgensis ssp. schoenicola</i>	Brun ögontröst	NT
<i>Gymnadenia odoratissima</i>	Luktsporre	NT
<i>Hypericum montanum</i>	Bergjohannesört	NT
<i>Potamogeton coloratus</i>	Källnate	VU
<i>Primula farinosa</i>	Majviva	NT
<i>Thymus serpyllum</i>	Backtimjan	NT

Svampar

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Phellinus pini</i>	Tallticka	NT

Skalbaggar

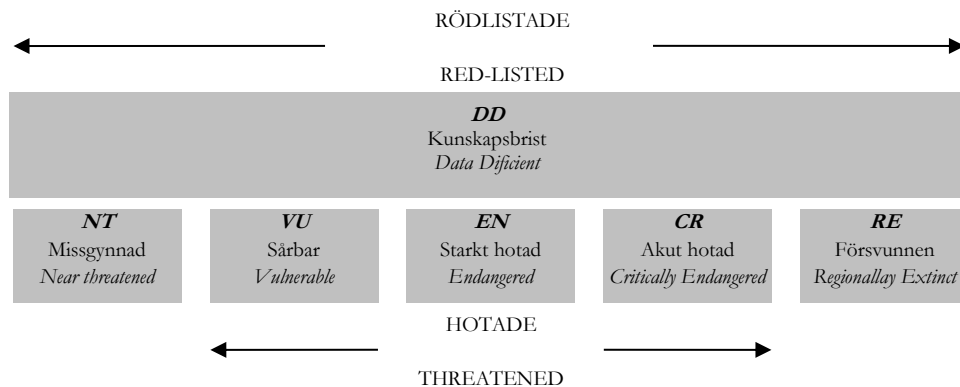
Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Nothorbina muricata</i>	Reliktbock	NT

Tvävingar

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Oxycera pygmaea</i>	Svartryggig strömvapenfluga	VU

Hoppärtingar

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Chrysochraon dispar</i>	Guldgräshoppa	NT

Aktuella arters hotkategorier enligt den svenska rödlistan 2015.